

Leren Leren

'Leren leren' is een onderdeel van het curriculum waar de school volgens een eigen concept en planning aan werkt. De opdracht voor de school is de leergebiedoverschrijdende doelen doorheen de basisschool systematisch na te streven. We streven er naar de leerlingen zelfstandig te leren werken. Met deze bundel willen we als school toelichten hoe we daar in de klas aan werken en hoe dit toegepast wordt naar het werken en leren buiten de klas.

Voorwoord

De maatschappij biedt een massa prikkels en een overweldigende hoeveelheid informatie die constant evolueert. Het is niet eenvoudig om kennis voortdurend bij te stellen, om vat te krijgen op gewijzigde situaties en om nieuwe problemen efficiënt aan te pakken.

De kennis die kinderen op school verwerven, vormt een basis maar is meestal ontoereikend om efficiënt en zelfstandig te kunnen functioneren in deze maatschappij.

We stellen als doel dat we leerlingen willen helpen om zelfstandig te leren, waarmee we bedoelen dat ze hun eigen leren meer en meer zelf kunnen sturen en kiezen in wisselende contexten.

Onze taak in de basisschool is of wordt dan ook twee-ledig:

- zij heeft de opdracht om kinderen een geheel van kennis en inzichten mee te geven;
- zij heeft de taak om kinderen te helpen bij het ontwikkelen van een aantal vaardigheden en attitudes om problemen in wisselende situaties te kunnen oplossen en om nieuwe kennis op een efficiënte manier te leren verwerken, verwerven en gebruiken.

Om kinderen te 'leren leren' dus.

De eindtermen van leren leren zijn leergebiedoverschrijdend. Dit betekent dat zij in elk leergebied, bij elke activiteit of vaardigheid aan bod komen.

Kiezen voor deze verruimde taak vraagt een continue, consequente en gelijkgerichte aanpak van het hele schoolteam en ouders.

Schoolvisie

→ Visie op 'leren leren'

- 'Leren leren' is een manier van zelfstandig werken en het is een proces waarbij de leerkracht handvatten aanreikt om dit proces van zelfstandig werk te stimuleren.

- 'Leren leren' heeft met een gewoonteverandering te maken. Het is een vaardigheid die je niet van vandaag op morgen aanleert. Leerlingen voelen zich pas veilig (en bereid om te experimenteren) in een niet bedreigende sfeer: niet het cijfer op de toets is belangrijk, maar wel de vraag hoe goed de leerstof verwerkt is en waar de knelpunten zitten. Link met breed en kansenversterkend evalueren;

- Link met het pedagogisch project van de school:

- Pijler 3: "We kiezen voor een doeltreffende aanpak en een stimulerend opvoedingsklimaat"
"We zoeken naar de beste aanpak om het leren van de kinderen te ondersteunen en te begeleiden. (...) De kinderen worden actief betrokken in het onderwijsleerproces. (...) We zorgen voor krachtige leeromgevingen die effectief leren mogelijk maken."
- Pijler 4: "We werken aan de ontplooiing van elk kind, vanuit een brede zorg"
"We streven ernaar ieder kind centraal te stellen. Ieder kind is anders en uniek. (...) Om tegemoet te komen aan die zorgvragen voorzien we allereerst een gedifferentieerde aanpak in de klas."

- Link met het evaluatiebeleid van de school:

"Een positief en veilig leer- en klasklimaat in de klas creëren: kinderen moeten zich veilig voelen. Fouten maken mag en de kinderen moeten ervaren dat je uit fouten veel kan leren. De evaluatie is gericht op begeleiding: Een goede evaluatie staat ten dienste van het leren. D.w.z. dat evaluatie gepaard gaat met gerichte feedback, zowel over de prestatie als het

leerproces van het kind, en aanleiding geeft om te sleutelen aan het leerproces. De evaluatie gebeurt samen: De lkr heeft een begeleidende rol en staat samen in met de kinderen voor de evaluatie. (...) leerlingen evalueren zichzelf, leren nadenken over het leerproces, zelfreflectie."

- Link met het huiswerkbeleid van de school: "Aspecten van 'leren leren' realiseren".

Doelstelling: "We proberen een gradatie op te bouwen volgens leerjaar. Op die manier willen we de kinderen de kansen bieden om te komen tot 'leren leren', planning op te stellen en op te volgen."

→ Link met huidige leerplan en leergebiedoverschrijdende eindtermen

- De eindtermen van 'leren leren' zijn leergebiedoverschrijdend, wat betekent dat ze in alle leergebieden en in elke activiteit aan bod kunnen komen;
- Kinderen die de eindtermen 'leren leren' hebben bereikt, worden geacht in staat te zijn meer zelfstandig nieuwe kennis en vaardigheden te verwerven en in staat te zijn problemen op te lossen. Dit niet alleen ter ondersteuning van het schoolse leven, maar vooral om effectief te kunnen leren ongeacht welke leersituatie. Ze moeten met andere woorden betere leerders en probleemoplossers worden in allerlei wisselende contexten;
- De school heeft als rol de leerlingen inzichten, strategieën en attitudes bij te brengen die daarbij helpen. Dat wordt preventief (dus niet alleen als het misgaat), geïntegreerd binnen alle vakken, continu, concentrisch en gradueel gedaan;
- Het lager onderwijs besteedt aandacht aan strategieën voor het verwerven en verwerken van informatie, strategieën voor het oplossen van eenvoudige problemen, plannen, organiseren, controleren en bijsturen van het eigen leerproces, attitudes zoals nauwkeurigheid, efficiëntie, zelfvertrouwen, weerbaarheid en kritische zin;
- Cf. Leergebiedoverschrijdende eindtermen:

1. Losse gegevens verwoorden en gebruiken door ze betekenis te geven en te memoriseren.

2. De leerlingen kunnen op systematische wijze verschillende informatiebronnen op hun niveau zelfstandig gebruiken.

3. De leerlingen kunnen op systematische wijze samenhangende informatie (andere dan teksten) verwerven en gebruiken.

4. De leerlingen kunnen eenvoudige problemen op systematische en inzichtelijke wijze oplossen.

5. De leerlingen kunnen, eventueel onder begeleiding, hun lessen, taken en opdrachten plannen en organiseren en hun eigen leerproces controleren en bijsturen.

6. De leerlingen kunnen op hun niveau leren met nauwkeurigheid, efficiëntie, wil tot zelfstandigheid, voldoende zelfvertrouwen, voldoende weerbaarheid, houding van openheid en kritische zin.

Leer-
strate-
gieën

Zelf-
sturing,
planning

Attitudes

Componenten van leren leren

'Leren leren' omvat volgende componenten:

→ Strategieën om kennis op te bouwen en problemen op te lossen ('leerstrategieën')

= Alle kennis die nodig is om te beschikken over de juiste 'leerinhouden' ('Wat?')

= Vaardigheden die nodig zijn voor het toepassen van juiste procedures (Vb. cijferen, werkwoordvervoegingen, etc.)

→ Kennis of ervaring over hoe je/men het best leert ('metacognitie')

= Leer- of studeerstrategieën (activiteiten of handelingen die leiden tot het opnemen van nieuwe leerstof)

= Eenvoudige leerstrategieën (vb. memoriseren en groeperen)

= Complexere leerstrategieën (vb. selecteren - markeren, onderstrepen, onderscheiden van belangrijke en minder belangrijke inhouden -, analyseren, relateren, structureren, kritisch verwerken, concretiseren, toepassen)

= Probleemoplossingsstrategieën of heuristieken zijn zoekstrategieën die helpen bij het oplossen van een probleem en zo de kans op het vinden van de juiste oplossing verhogen (ze bieden geen garantie tot het juiste antwoord)

→ Strategieën om je leerproces (zelf) te sturen ('metacognitieve vaardigheden')

Met kennis over hoe je vordert in leren en met bepaalde strategieën of technieken, kun je je leerproces ook zelf gaan sturen. Dat wil zeggen dat je je leren kunt plannen en zelf bewust kunt bijsturen.

= Het beheren en bewaken van het leerproces door de leerling zelf. Hoe meer de leerling zelf de sturing van zijn leerproces in handen kan nemen, hoe minder afhankelijk hij wordt van externe sturing.

Vb. zich oriënteren op de leertaak, de nodige stappen zetten die nodig zijn voor het leren, de vooruitgang van het leerproces in het oog houden, tussentijdse evaluatiemomenten inlassen, concentratie en motivatie hoog houden.

= De leerling reflecteert over zijn leer- en denkprocessen.

→ Houdingen of attitudes die je leren bevorderen ('socio-affectieve component')

- Intrinsieke motivatie: vindt de leerling plezier in het leren (interesse, bekwaamheidsgevoel)?;

- Handelingscontrole: doet de leerling wat hij zegt, kan hij iets afmaken (daadkracht en doorzettingsvermogen)?

- Emoties: kan de leerling zijn aandacht bij de zaak houden (zelfzekerheid, angst of stress)?;

- Sociale aspecten: steunt de sociale omgeving de leerling in het leren?

School en leerkracht(en) zorgen voor een klimaat van wederzijds vertrouwen waarin leerlingen zich geborgen voelen.

Een kind moet zich goed voelen en een positief zelfbeeld ontwikkelen om ten volle tot leren te kunnen komen. Bovendien is een positieve ingesteldheid tegenover 'leren' noodzakelijk. Het is dus van belang een sfeer te creëren waarbij het kind 'graag' naar school komt. Welbevinden en betrokkenheid zijn belangrijke factoren om tot leren te komen.

Leerstappen

Er werd gekozen voor het formuleren van 'leerstappen'. Deze leerstappen worden door onze muzische schoolmascotte 'Jiepoe' op de leerwaaier gevisualiseerd en vonden hun oorsprong bij de zelfinstructiemethode van de 'Beertjes van Meichenbaum'.

Het zijn zijn vraagkapstokken met als doel het denken van een kind beter te leren ordenen en bewuster te leren omgaan met opdrachten.

	Fase 1: "Wat moet ik doen?" Belangrijke punten bij het aanleren van een <i>werkhouding</i> bij deze fase: • Een algemene kijk- en luisterhouding: ik kijk naar de persoon die de opdracht geeft, ik luister naar de instructie. • Het verkennen van de opdracht: Wat staat er op, tot waar gaat de opdracht? • Het verkennen van de opdracht: Heb ik dit al eerder gedaan? • Nazeggen wat je moet doen; • In eigen woorden kunnen zeggen wat je moet doen (verwoorden).
	Fase 2: "Hoe ga ik dat doen?" <i>In welke volgorde ga ik stappen zetten om de opdracht uit te voeren?</i> Deze fase houdt in dat het kind verwoordt wat hij doet tijdens de uitvoering. Dit kan aangeleerd worden door opdrachten aan te bieden die kinderen eerst mogen uitvoeren en waarover nadien gepraat wordt: "Hoe heb je dat nu gedaan?", "Wat heb je eerst gedaan en wat dan, ...?".
	Fase 3: "Ik doe mijn werk." In deze fase leert het kind zijn vooropgesteld werkplan stap voor stap uit te voeren.
	Fase 4: "Ik kijk mijn werk na: wat vind ik ervan?" In fase 4 leren de kinderen zelf hun werk na te kijken en te beoordelen. Ze controleren aan de hand van de vraagstelling en het werkplan of de oplossing correct is.

SELFIE = **Staat je naam op het blad?**
En ook de datum?
Lees je alles goed na?
Flink en netjes gewerkt?
Is alles ingevuld?
En ben je tevreden over je werk?

Focussen per graad

1ste graad

2de graad

3de graad

1
Wat moet ik doen?

2
Hoe ga ik het doen?

3
Ik doe mijn werk.

4
Ik kijk mijn werk na.

1
Wat moet ik doen?
Ik kijk in mijn agenda.

2
Hoe ga ik het doen?
Ik denk eerst aan wat de meester of juf uitgelegd heeft en maak een plan.

3
Ik doe mijn werk.
Begrijp ik het?

4
Ik kijk mijn werk na.
Ik controleer met mijn agenda.

1
Wat moet ik doen, kennen en kunnen?
Ik kijk in mijn agenda.

2
Hoe ga ik het doen?
Ik denk eerst aan wat de meester of juf uitgelegd heeft en maak een plan.
Hoeveel tijd heb ik nodig? Wat staat er op mijn planning? Hoeveel tijd heb ik?

3
Ik doe mijn werk.
Begrijp ik het? Ben ik goed bezig? Zoek ik eerst iets op van de vorige les? Neem ik even pauze?

4
Heb ik mijn taak goed uitgevoerd?
Ik controleer met mijn agenda. Heb ik het goed aangepakt?
Heb ik bereikt wat ik wilde? Kan ik het?

Focussen per leerjaar

1e leerjaar

SELFIE

- Staat je naam op het blad?
- En ook de datum?
- Lees je alles goed na?
- Flink en netjes gewerkt?
- Is alles ingevuld?
- En ben je tevreden over je werk?

Vaker herhalen is beter onthouden

Niet proppen maar netjes wegstoppen

Ik neem enkel wat moet, zo gaat het goed

2e leerjaar

SELFIE

- Staat je naam op het blad?
- En ook de datum?
- Lees je alles goed na?
- Flink en netjes gewerkt?
- Is alles ingevuld?
- En ben je tevreden over je werk?

Tafels kun je roepen en zingen, stampen, drummen en springen

Onthouden hoe doe ik dat best? Door lezen, schrijven en herhalen, dan volgt de rest

Eerst afspraken maken, dan volgen de taken

3e leerjaar

SELFIE

- Staat je naam op het blad?
- En ook de datum?
- Lees je alles goed na?
- Flink en netjes gewerkt?
- Is alles ingevuld?
- En ben je tevreden over je werk?

Met mijn weekplanning ben ik altijd op tijd met mijn tijd.

Een studiewijzer is top, zo wordt mijn toets geen flop!

Wil je weten hoe het moet, stap voor stap met Jiepoe lukt het goed!

4e leerjaar

SELFIE

- Staat je naam op het blad?
- En ook de datum?
- Lees je alles goed na?
- Flink en netjes gewerkt?
- Is alles ingevuld?
- En ben je tevreden over je werk?

Met Jiepoe stap voor stap naar de oplossing.

Met de studiewijzer word je een pak wijzer!

Schematiseren: leren is spelen met woorden en beelden.

5e leerjaar

Maak een SELFIE.

Eerste zorgen: alle lessen en taken voor morgen!

Plan je tijd, werk goed door en ga ervoor.

Wissel je gedachten met anderen, zo kan je mening nog veranderen.

Een goed schema van de leerstof maken, verlicht je lessen leren en taken.

6e leerjaar

Maak een SELFIE.

Leren is met kleur studeren.

Om te kunnen ontspannen moet je goed plannen!

Leren doe je van en met elkaar!

Een goed schema van de leerstof maken, verlicht je lessen leren en taken.

→ Afspraken rond kleuren van bestekmapjes

In elk leerjaar, elke klas worden bestekmapjes gebruikt om werkblaadjes en kopies in op te bergen. Naar leren leren toe willen we vanaf schooljaar 2017-2018 ook hier uniformiteit. Binnen het team bekeken we welke mapjes gebruikt werden voor welk leergebied of deelleergebied.

Concreet betekent dit bijvoorbeeld dat alles wat betreft taal (lezen, dictees, ...) in een blauw bestekmapje opgeborgen wordt.

Rood	Wiskunde
Blauw	Taal
Geel	Frans
Groen	WO/Actua
Paars	MUZO

Oranje	Lessen Huistaken Extra oefenmap
Wit	Rapport Toetsen
Zwart	Godsdienst
Rose	Andere (ICT, hoekenwerk, ...)

→ Afspraken in verband met het invullen van de leerlingenagenda

Leren leren houdt in dat je een huistaken- en lessenplanning kan maken. De klasagenda is het instrument om een overzichtelijke planning te kunnen maken. Binnen het team merkten we op dat dit in ieder leerjaar op een andere manier in de klasagenda wordt genoteerd. Daarom trachten we de agenda vanaf schooljaar 2017-2018 eveneens uniform in te vullen.

	3 ^{de} lj	4 ^{de} lj	5 ^{de} lj	6 ^{de} lj
Huistaken en lessen (toetsen)	De lessen (toetsen) en taken worden tegelijkertijd genoteerd op de dag van de bekendmaking en nog eens de dag voor de toets of taak dient ingeleverd of opgelost worden		Lessen (toetsen) en taken worden ingeschreven op de dag waarop ze gegeven worden. De dag voordat een les gekend of een taak gemaakt dient te worden, wordt dit nogmaals in de agenda genoteerd.	
	De toetsen worden in de agenda in het groen geschreven.		De toetsen worden in het 5 ^{de} leerjaar in fluo aangeduid; in het 6 ^{de} leerjaar worden kleine toetsen niet aangekondigd, maar wel als les ingeschreven	
Toetsenperiode januari/juni	Zie hierboven	De toetsenplanning (met studiewijzer) van juni wordt tijdig meegegeven via een begeleidende brief.	Bij de toetsenperiode van juni krijgen de leerlingen tijdig een toetsenplanning mee.	Bij de toetsenperiode van december en juni krijgen de leerlingen ongeveer een maand op voorhand hun toetsenplanning/ studiewijzer mee naar huis.
			Wanneer er verschillende toetsen zijn van 1 vak (bv taal), staan op de studiewijzer de data ook genoteerd	Tijdens de toetsenperiode wordt er in de agenda de dag voordien genoteerd welk vak de leerlingen dienen te studeren
Andere	Boekbesprekingen en spreekbeurten worden ruim op voorhand aangekondigd. De manier waarop verschilt van leerjaar tot leerjaar (info begin schooljaar)			

Slotbemerking

Deze tekst is ontstaan in volle implementatie van het nieuwe leerplanconcept 'Zin in Leren! Zin in Leven!'. Bij goedkeuring ervan zal deze tekst geëvalueerd worden en indien nodig aangepast worden aan de vooropgestelde vernieuwingen.

Deze tekst maakt deel uit van het schoolwerkplan en werd voorgesteld op de personeelsvergadering, de vergadering van de ouderraad en de schoolraad van september 2017. Na goedkeuring wordt de nota op de website van de school geplaatst vanaf oktober 2017.

Tot slot willen we graag het VLP (Vlaams Lasalliaans Perspectief) en in het bijzonder Jolien Van Den Berghe, pedagogisch begeleider, danken voor de samenwerking en de steun bij het opzetten van dit project.

Door de samenwerking tussen het VLP, de directie en het team hebben we een visietekst kunnen uitwerken en koppelen aan de praktijk. Wij hopen hiermee zeker de ouders te prikkelen en hen te doen inzien dat kinderen 'leren leren' een uitdaging is om samen te realiseren!

